

Arkiv nr:

Sak nr 8/2019

Møtedato: 13.2.19

Møtestad: Slidre

Saksbehandlar: Harald Ranum

Ny fjellov - høyring

NOU 2018; 11 – Ny fjellov, er sendt på høyring med frist 28.02.19.

Landbruks- og matdepartementet skriv følgjande i høyringsnotat: *Statsallmenningslovutvalet vart oppnemnd 4. mars 2016, og overleverte utgreiinga "Ny fjellov" til Landbruks- og matdepartementet 22. juni 2018. Utvalet legg fram forslag til ei ny fjellov, som skal erstatte dei to lovene som i dag regulerer bruken og forvaltninga av statsallmenningane. Formålet med lovforslaget er å fremje berekraftig forvaltning av ressursane i statsallmenningane. Utvalet foreslår å erstatte dei to styra som administrerer bruken i dag, med eitt felles styre, det nye fjellstyret. Utvalet har delt seg i eit fleirtal og eit mindretal i mange spørsmål, mellom anna når det gjeld kva for oppgåver fjellstyret skal ha, og kva for reglar det skal vere for samansetning og oppnemning av fjellstyret. Fjellstyra skal etter forslaget ikkje kunne instruerast av statlege organ og vedtaka skal heller ikkje kunne klagast på. Som før skal likevel reguleringa av jakt- og fiske ha sterke innslag av offentlegrettsleg regulering. Utvalet foreslår at rolla Statskog SF har som grunneigar i statsallmenningane skal reindyrkast. Utvalet har også kome med forslag til endringar i forvaltninga av økonomien i statsallmenningane.*

Bakgrunn for framlegg til ny fjellov er at regjeringa ynskjer å forenkle utmarksforvaltninga. Arbeidet med forenkling av utmarksforvaltninga tek utgangspunkt i regjeringserklæringa frå Sundvolden, pkt 8 -«Levende lokaldemokrati».

Mål for arbeidet har vore:

- i) styrking av lokaldemokratiet
- ii) forenkling og mindre byråkrati i utmarksforvaltningen
- iii) tilrettelegging for mer verdiskaping basert på naturressurser

Overordna mål/rammer (mandatet):

- Forenkling i lovverk og administrasjon.
- En samlet lov (Fjellov og Statsallmenningslov).
- Utgangspunkt i grunnleggende rettslige forhold:
- Staten grunneier.
- Jordbrukstilknyttet allmenningsbruk.
- Samisk kultur, rettigheter og interesser, herunder reindriften.
- Sentrale rettigheter og prinsipper skal videreføres.
- Lokalt selvstyre og lokal kompetanse i fjellbygdene er avgjørende for god lokal forvaltning. Handlingsrommet til det lokale selvstyret bør videreføres, helst styrkes.
- Fremme verdiskaping og effektiv, bærekraftig ressursutnyttelse.

NFS har slike synspunkt på forslaga i NOU 2018:11 Ny fjellov.

Norges Fjellstyresamband (NFS) organiserer Norges 94 fjellstyrene. Fjellstyrene er lokalt forankret, og forvalter bruksretter som beiting, setring, jakt, fangst og fiske i sin statsallmenning. Fjelloven legger viktige føringer for fjellstyrenes virksomhet i statsallmenningene.

NFS viser til høyringsbrev datert 29.08.18 vedr. NOU 2018:11 Ny fjellov. Statsallmenningslovutvalget har i NOU 2018:11 foreslått en ny lov til erstatning for lov 6. juni 1975 om rettar og lunnende m.m i statsallmenningane (Fjelloven) og lov 19. juni 1992 om skogsdrift i statsallmenningene (Statsallmenningsloven).

NFS representerer landets 94 fjellstyrene og har følgende synspunkter:

NFS støtter flertallsforslagene i NOU 2018:11 Ny fjellov.

NFS konstaterer at lovutvalget er enstemmig i mange viktige spørsmål. I de spørsmål utvalget er delt, er det et stort flertall og et lite mindretall. NFS viser til at flertallsforslagene bygger et bredt kompromiss. Statsallmenningene ivaretar mange rettigheter og interesser og NFS vil understreke at bred enighet er en viktig forutsetning for en effektiv og god forvaltning av statsallmenningene.

NFS mener flertallsforslagene vil bidra til forenkling og modernisering. Flertallsforslagene vil sikre en bærekraftig bruk av statsallmenningene til beste for de med allmenningsrett, for samisk reindrift, for lokalsamfunnene og for storsamfunnet.

Flertallsforslagene styrker det lokale selvstyret og innebærer overføring av oppgaver fra statlig til lokalt folkevalgt nivå. Forslagene legger til rette for mer lokal verdiskaping basert på ressursene i statsallmenningene. Flertallsforslagene vil bidra til bedre folkehelse og bevaring av viktige tradisjoner for jakt, fiske og friluftsliv. De vil bidra til mer effektiv bruk av fellesskapets ressurser.

Flertallsforslagene viderefører Statskog SF som grunneier i statsallmenningene, og skiller rollen til staten som eier og som myndighet i statsallmenningene.

Sentrale flertallsforslag:

Formålsparagraf:

Flertallet foreslår følgende som formålsparagraf i ny fjellov:

§ 1-1 Formål

Denne lova har til formål å legge til rette for ein berekraftig bruk av statsallmenningane, til beste for dei med allmenningsrett, for samisk reindrift, for allmenningsbygdene og for allmenta. Bruk og styring av statsallmenningane skal skje slik at allmenningsbruk, medrekna jakt og fiske for innanbygdsbuande, og samisk reindrift kan utøvast slik bruksrettshavarane og reindriftna har rett til. Statsallmenningane skal også brukast slik at tilgangen til jakt, fiske og friluftsliv blir sikra for allmenta.

NFS mener dette er en god formålsparagraf og støtter denne.

Det er bred enighet om at statsallmenningene skal forvaltes i et svært langsiktig perspektiv. Derfor bør en ny fjellov videreføre et generelt forbud mot salg av statsallmenningsareal for å bevare statsallmenningene som store, udelte eiendommer. Dette er viktig for de jordbruksberettigede, for reindriftna og for jakt-, fiske- og friluftsinnteressene. Store, udelte naturområder har også en verdi i seg selv. Dagens ordning med åpning for utleie av areal og enkelte unntak for salg, videreføres. **NFS støtter dette.**

Loven må sikre rammer som ivaretar de jordbrukstilknyttede bruksrettene. Disse rettighetene har stor verdi for den enkelte gårdbruker, for lokalt næringsliv ellers og dermed for bosetning i allmenningsbygdene.

Viktige jordbrukstilknyttede bruksretter er bl.a. beite, setring, tilleggsjord og hogst. Bruksrettene må også kunne utvikle seg dynamisk med «tida og tilhøva». Flertallet i utvalget mener at det dynamiske elementet nettopp skal åpne for nye bruksmåter der andre ikke lenger blir brukt. Nye bruksretter kan både oppstå ved en gradvis utvikling fra en etablert bruksrett, men også ved at ressursene i statsallmenningen blir brukt på en ny måte som kan støtte opp under jordbruksdriftna og gi ny inntekt til garden. Flertallet oppfatter derfor f.eks. tilleggsjord og utnytting av vannkraft til visse formål, som en bruksrett. En slik dynamisk utvikling av bruksrettene er nødvendig for å gi næringen utviklingsrom og for at verdien i bruksrettene skal opprettholdes. **NFS støtter dette.**

Statsallmenningene har stor betydning for befolkningens tilgang til jakt, fiske og friluftsliv. Fjellstyrene bidrar ved sine rimelige og godt tilrettelagte tilbud til at mange kommer seg ut og dermed til høsting av naturressurser og god folkehelse og trivsel. Det er bred enighet om at en ny fjellov bør sikre og utvikle dette videre. Flertallet støtter en videreføring av dagens regime for jakt og fiske i statsallmenningene, herunder ordningen med prisrammer. **NFS støtter dette.**

Et viktig prinsipp i dagens fjellov er at verdiskapingen fra områdene skal være igjen lokalt der verdiene er skapt. Dette er et prinsipp det er enighet om å styrke. I dag deles løpende brutto festeinntekter for hytter og hoteller 50/50 mellom vedkommende fjellkasse og Statskog SF/grunneierfondet, mens inntektene fra f.eks. annen arealleie (bolig, næring, alpinanlegg, mobilmaster m.m.), grus/mineraler og fallrettigheter i sin helhet går til Statskog SF/grunneierfondet. Flertallet foreslår bl.a. at alle løpende brutto grunneierinntekter deles 50/50 mellom vedkommende fjellstyre og Statskog SF v/grunneierfondet. **NFS støtter dette.**

Det er bred enighet om økt lokalt selvstyre. Det må sikres grunnlag for en lokal forvaltning som er rustet til å forvalte og balansere de ulike interesser og rettigheter. Fjellstyrer med lokaldemokratisk forankring, er avgjørende for å oppnå dette. Flertallet foreslår en modell der fjellstyrene fortsatt skal oppnevnes av kommunestyret, men der rettighetshaverne skal ha mulighet til å nominere sine representanter i fjellstyret. **NFS støtter dette.**

Fjellstyrenes ansatte er avgjørende for en forsvarlig og effektiv administrasjon av, og oppsyn med statsallmenningene. En ny fjellov må sikre grunnlag for at fjellstyrene kan ha en lokal administrasjon med riktig kompetanse og tilstrekkelig kapasitet. Det er flertall for at videreføring av fjellstyrenes ansatte (Fjellopsynet) som et helhetlig oppsyn i statsallmenningene er riktig for å bidra til dette. Flertallet foreslår at ordningen som er nå, i all hovedsak bør føres videre med presiseringer. Ordningen med eget oppsyn i statsallmenningene bør fortsette, og SNO kan fortsette med å kjøpe tjenester fra fjellstyrene. Slik kan en utnytte kompetansen i fjellopsynet, og ikke minst sikre lokal forankring for oppsynet. Ordningen sikrer at statsallmenningene fremdeles har et feltapparat med nær tilknytning til områdene, og at dette apparatet har god lokalkunnskap. At fjellstyrene har et eget oppsynsapparat sikrer et tilstedeværende oppsyn på statsallmenningene. At de tilsette i fjellstyrene løser oppgaver for flere når de er i felt, er kostnadseffektivt for staten og vesentlig for at fjellstyrene kan ha et apparat av tilsatte som igjen er en viktig forutsetning for en lokal, kompetent og effektiv forvaltning av statsallmenningene. Det er hensiktsmessig at fjellopsynet kan utføre flere oppgaver når de er i felt. En slik løsning gir også en miljøgevinst med redusert ferdsel i sårbare områder fordi fjellopsynet uansett utøver andre oppgaver i de samme områdene. **NFS støtter dette.**

Fjellstyrene leverer en rekke viktige samfunnsgoder. Fjellstyrene legger til rette for et allment friluftsliv og tilbyr jakt og fiske til allmennheten, både for de som bor i områdene og for andre. Allmenningene er viktige friluftsområder for betydelige befolkningsgrupper. Den tilrettelegging for et aktivt friluftsliv som gjøres av fjellstyrene, kommer mange grupper innenfor friluftslivet til gode. Eksempelvis kan nevnes tilbudet om leie av hytter/koier, båtutleie, tilrettelegging i form av klopper/broer, hundetreningsområder, tilrettelagt informasjon om områdene og mulighetene for friluftsliv og tilbud om arrangementer og opplæring, gjerne i samarbeid med andre som eksempelvis frivillige organisasjoner. Tilbudet i statsallmenningene bidrar til å aktivisere store befolkningsgrupper, samtidig som det er et betydelig potensial for å nå ut til flere og nye grupper. For jegere og fiskere betyr statsallmenningene tilgang til jakt og fiske til rimelige priser. Prisene på jakt og fiske reguleres gjennom et system med prisrammer. Dette systemet bidrar til å sikre en prisutvikling i statsallmenningene som ivaretar allmennhetens adgang til jakt og fiske. Det er flertall i utvalget for at fjellstyrenes ivaretagelse av viktige samfunnsgoder bør gjenspeiles i en statlig grunnfinansiering av fjellstyrenes virksomhet. **NFS støtter dette.**

Et flertall i utvalget har foreslått at skogen i statsallmenninger med virkesrett skal forvaltes av det enkelte fjellstyre. Flertallet har lagt til grunn at skogen vil bli drevet på en bedre måte, og at verdien av skogen over tid derfor vil være viktig som et grunnlag for å opprettholde den lokale styringen av statsallmenningene. Det vil også kunne gi ringvirkninger for verdiskapingen i lokalsamfunnene. **NFS støtter dette.** Utvalget foreslår at det skal opprettes en fellesorganisasjon for fjellstyrene. Det blir større krav til profesjonalitet i driften av fjellstyrene. Fellesorganisasjonen skal være felles talerør og et faglig kompetansesenter for fjellstyrene, og skal rettlede disse i arbeidet og i økonomiforvaltningen. Flertallet i utvalget foreslår at fellesorganisasjonen skal finansieres av fjellstyrene og grunneierfondet. **NFS støtter dette.**

NFS vil advare mot tvangssammenslåing av fjellstyrer og allmenningsstyrer. Private rettigheter må ivaretas av modeller som oppfattes som betryggende for dem som eier rettighetene. Sammenslåing av styrer vil bare være hensiktsmessig hvis det har støtte fra dem som eier ressursene styrene skal forvalte. Endringene er størst for de virkesberettigede. Det er derfor særlig viktig at rettighetene og interessene til de virkesberettigede er ivaretatt på en måte de selv oppfatter som betryggende. Uten disse forutsetningene ivaretatt, vil NFS ikke anbefale sammenslåing av styrer.

Kort om mindretallsforslagene NFS vil poengtere at mindretallsforslagene samlet, vil gi et svekket og svært krevende grunnlag for en forsvarlig lokal forvaltning av statsallmenningene.

NFS vil kort kommentere noen av mindretallsforslagene:

- *Et mindretall foreslår mer åpning for salg av statsallmenningsareal. Dette bryter med prinsippet om at statsallmenningene skal være som de har vært, udelte eiendommer. Statsallmenningene er fellesskapets arealer og skal primært ivareta fellesskapsløsninger. NFS mener dagens regime med et generelt forbud mot salg, men med enkelte unntak, bør videreføres.*

- *Et mindretall mener dynamikken i bruksrettene ikke kan være så omfattende som flertallet legger til grunn. Mindretallet mener utviding av rettene kan medføre at eiendomsretten til staten blir uthulet og til slutt kan bli uten reelt innhold. NFS mener en dynamisk utvikling av bruksrettene er riktig.*

- *Et mindretall foreslår at SNO overtar mange av de oppsynsoppgaver fjellstyrenes ansatte - Fjelloppsynet - har i statsallmenningene i dag. Dette er NFS imot. Dette vil gi mer trafikk i sårbare områder og dårligere utnyttelse av fellesskapets ressurser. Det vil gi redusert ivaretagelse av viktige naturoppsynsfunksjoner og svekker grunnlaget for en lokal, forsvarlig forvaltning av statsallmenningene.*

- *Et mindretall foreslår at alle inntekter fra grunndisponering skal gå til Statskog SF v/grunneierfondet. Mindretallet foreslår videre at Statskog SF først dekker egne kostnader med drift og administrasjon i statsallmenningene. Deretter skal midlene hvert år fordeles likt mellom grunneierfondet og vedkommende fjellkasse. Inntekter fra før loven blir satt i kraft, skal etter mindretallets forslag likevel bare deles for inntekter fra fester av hytter og hoteller. NFS mener dette mindretallsforslaget bryter med viktige prinsipper, bl. a. at verdiskapingen skal være igjen lokalt, det vil gi uforutsigbarhet og svekke grunnlaget for en forsvarlig lokal forvaltning.*

Forslag til lovtekst

NFS mener flertallets foreslåtte lovtekst ivaretar viktige elementer nevnt over og gir gode rammer for forvaltningen av statsallmenningene. NFS har ingen konkrete endringsforslag til lovteksten.

Vurdering

Ny fjellov har vore diskutert i fleire omgangar av fjellstyra, seinast på samling for fjellstyra i slutten av januar. Det har vore brei oppslutning om hovudtrekk i skisse til uttale som NFS har utarbeidd.

Innstilling frå lovutvalet er delt i eit stort fleirtal og eit lite mindretal. Mindretalet sitt syn vil ha mange uheldige konsekvensar for fjellstyra og lokalsamfunnet. Fleirtalet sitt syn vil sikre bruksrettane til jordbruket, jakt og fiske. Det vil også leggje til rette for styrka lokal forvaltning av allmenningane. Inntektsgrunnlaget blir noko styrka ved at større del av inntektene frå allmenningen går tilbake til lokalt fjellstyre, men fjellstyra får samstundes fleire utgifter med eit auka ansvarsområde. Om dette er ein styrking eller svekking av økonomien er usikkert. Om erfaring viser at dette er svekking av økonomien burde det vore muligheit for at fjellstyra kunne få ein større del enn 50% frå grunneigarinntektene, utan at det var nødvendig med ei ny lovendring. Dette kunne løysast ved at det i lovtekst står at fjellstyret skal som minimum har 50% av alle brutto grunneigarinntekter og at fordeling ut over 50% må fastsetjast i eigen forskrift.

Framlegg til uttale:

Vestre Slidre fjellstyre sluttar seg til høyringsuttale Norges fjellstyresamband og støttar fleirtalet sine konklusjonar i NOU 2018:11 – ny fjellov.

Fjellstyret får auka ansvarsområde og det er usikkert om dette blir kompensert med auka grunneigarinntekter. Fjellstyret ynskjer derfor at lovgjevar ser på muligheita for at ein større del av grunneigarinntektene kan bli att i lokalsamfunnet. Lovtekst om fordeling av grunneigarinntekter bør bli endra til at fjellstyret skal som minimum har 50% av alle brutto grunneigarinntekter og at ev. fordeling ut over 50% kan fastsetjast i eigen forskrift.

Uttale:

Vestre Slidre fjellstyre sluttar seg til høyringsuttale Norges fjellstyresamband og støttar fleirtalet sine konklusjonar i NOU 2018:11 – ny fjellov.

Fjellstyret får auka ansvarsområde og det er usikkert om dette blir kompensert med auka grunneigarinntekter. Fjellstyret ynskjer derfor at lovgjevar ser på muligheita for at ein større del av grunneigarinntektene kan bli att i lokalsamfunnet. Lovtekst om fordeling av grunneigarinntekter bør bli endra til at fjellstyret skal som minimum har 50% av alle brutto grunneigarinntekter og at ev. fordeling ut over 50% kan fastsetjast i eigen forskrift.

Vedtaket er samrøystes.

Vestre Slidre fjellstyre den 14.2.19

Harald Rønne
sekretær

Utskrift: Norges fjellstyresamband
Landbruks- og matdepartementet
Vestre Slidre kommune